

MUHASEBE MESLEK MENSUPLARININ ÖRGÜTSEL STRES KAYNAKLARINI BELİRLEMeye YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA: ANKARA İLİ ÖRNEĞİ

Seyhan ÇİL KOÇYİĞİT
Gazi Üniversitesi

Emine ÇINA BAL
Gazi Üniversitesi

Veli ÖZTÜRK
Gazi Üniversitesi

Özet

Günümüzde stres iş yaşamının kaçınılmaz bir parçasıdır. Özellikle bazı meslekler diğerlerine göre daha fazla streslidir. Muhasebe mesleği de, işin niteliğinden dolayı stres unsurunun çok fazla karşılaştığı meslek gruplarından bir tanesidir.

Bu çalışmada, Ankara’da faaliyet gösteren 462 adet muhasebe meslek mensubuna yapılan anket ile meslek mensuplarının stres kaynakları belirlenmiş ve stres kaynaklarının demografik özelliklere (cinsiyet, yaş, eğitim, unvan, bu meslekte çalışma süresi ve son işyerinde çalışma süresi) göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği saptanmıştır. Ankete katılan muhasebe meslek mensuplarının demografik özellikleri yüzde ve frekans yöntemiyle çözümlenmiştir. Muhasebe meslek mensuplarının stres kaynaklarının belirlenmesinde ise, her bir stres kaynağı için ortalamalar hesaplanmış ve elde edilen bu ortalamalara göre, ortalama puanları büyükten küçüğe doğru sıralanarak ilk 5 stres kaynağı tespit edilmiştir. Meslek mensuplarının stres kaynakları ile demografik özellikler arasındaki farklılıklar t testi ve Anova testi uygulanarak ölçülmüştür.

Araştırma sonucunda, muhasebe meslek mensuplarını etkilediği tespit edilen stres kaynakları sıralanmıştır. Muhasebe meslek mensuplarını etkileyen stres kaynakları ile demografik değişkenler arasındaki ilişkiye bakıldığında; “cinsiyet”, “eğitim düzeyi” ve “mesleki unvan”a göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmazken, “yaş”, “bu meslekte çalışma süresi” ve “son işyerinde çalışma süresi” açısından anlamlı farklılıklar bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Muhasebe Meslek Mensupları, Stres, Stres Kaynakları.

S. ÇİL KOÇYİĞİT & E. ÇINA BAL & V. ÖZTÜRK

A RESEARCH ON THE DETERMINATION OF THE ORGANIZATIONAL STRESS SOURCES OF ACCOUNTANTS: THE CASE OF THE CITY OF ANKARA

Seyhan ÇİL KOÇYİĞİT
Gazi University

Emine ÇINA BAL
Gazi University

Veli ÖZTÜRK
Gazi University

Abstract

Nowadays stress is the unavoidable part of our lives. Especially some businesses are more stressful than others. Because of its quality, the accounting profession is one of the businesses that are stressful.

In this study, by actualizing a survey to 462 accountants in Ankara, we determined the sources of stress of accountants and it is confirmed that stress sources change according to the demographical characteristics (gender, age, education, official title, seniority in the profession, and seniority in the work).

Demographical characteristics of accountants responded to the survey are analyzed by the methods of percentage and frequency. In the determination of stress sources of accountants, the averages are calculated for each stress source and according to the averages found, the first 5 stress sources are determined by listing them in order from big to small. The differences between the stress sources and demographical characteristics of accountants are measured by t- test and Anova test.

The stress sources that affect the accounts are listed at the end of the research. When the differences between the stress sources and demographical characteristics of accountants are analyzed, it is found that while there are not any statistical differences in “gender”, “education level”, and “official title”; there are important differences in “age”, “seniority in the profession”, and “seniority in the work”.

Key Words: Accountants, Stress, Stress Sources.

1. GİRİŞ

Modern çağın ve toplumların en yaygın sorunlarından biri olan stres özellikle örgütsel yaşamda azımsanmayacak verimlilik problemlerine yol açmaktadır (Yılmaz ve Ekici, 2006, 31). 21.yüzyılda bireyin sahip olduğu rollerin ve sorumlulukların artması, ilişkilerin karmaşıklaşması zaman zaman ruh sağlığını zorlayıcı bir hal almakta ve kişiler arası ilişkileri yoğun bulunan insanlarla çalışan bireylerin yaşamında stres daha da önemli bir yer tutmaktadır (Yıldırım, 2008, 153-162). Özellikle bazı meslek gruplarında işin niteliinden dolayı stres unsuru ile daha çok karşılaşmaktadır. Muhasebe mesleği de stres unsurunun çok fazla karşılaştığı bu meslek gruplarından bir tanesidir.

Örgütsel ve kişisel olmak üzere birçok faktör strese neden olup stres kaynağı olabilmektedir. Oluşabilecek etkinlik problemlerinin önlenmesi açısından meslek gruplarını tehdit eden stres kaynaklarının belirlenmesi önemlidir. Bu önemden dolayı bu çalışmada muhasebe meslek mensuplarının stres kaynakları ve stres kaynaklarının demografik özelliklere (cinsiyet, yaş, eğitim, unvan, bu meslekte çalışma süresi ve son işyerinde çalışma süresi) göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği araştırılmıştır. Daha önce bu alanda yapılmış çalışmalara bakıldığında, muhasebe meslek mensuplarının stres düzeylerinin ölçülmesine yönelik çalışmaların bulunmasına rağmen, muhasebe meslek mensuplarının stres kaynaklarının belirlenmesine yönelik böyle bir çalışma yapılmamış olması da araştırmayı önemli hale getirmektedir.

Bu amaçla hazırlanan çalışmada öncelikle stresin tanımı verilerek stres kaynaklarına değinilmiştir. Daha sonrada yapılan anket çalışmasının sonuçları değerlendirilmiştir.

2. STRESİN TANIMI

Stresle ilgili birçok tanım söz konusudur. Bunlardan bazıları aşağıdaki gibidir;

Bugünkü anlamda stresi ilk kez 1930’larda Hans Selye, “bireyin herhangi bir fiziksel veya psikolojik uyarıcı karşısında gerekli uyumu sağlayabilmek için ruhsal ve bedensel olarak harekete geçmesi, tepki göstermesi” olarak tanımlamıştır (Eren, 2004, 292).

Genel olarak stres, bireyin bir gereksiniminden vazgeçmesine ya da bir tepkide bulunmasına zorlayıcı, bireyin içinden ve dışından gelen ve çoğu zaman bireyde gerilime, üzüntüye, huzursuzluğa ve çöküntüye yol açan birgüçtür(Pehlivan <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/40/505/6106.pdf>).

Ivancevich ve Matteesona göre “Birey üzerinde özel fiziksel veya psikolojik etkiler yaratan herhangi bir dış faaliyet, durum veya olay sonucu olan bireysel nitelikler veya psikolojik süreçlerle ortaya konan bir uyum tepkisidir”(Güney, 2006, 316)

Bir başka tanımlamada ise stres “çevreden gelen talepleri karşılamada bireyin kendini yetersiz hissetmesi sonucu bireyde oluşan kaygı ve gerilim durumudur (Paksoy, 1986, 15).

3.STRES KAYNAKLARI

Bireyin hayatı ile ilgili bütün çevresel, kişi ve ailesel faktörler ve yaşadığı ilişkiler, işle ilgili olarak üstlenmiş olduğu roller birer stres kaynağı olabilmektedir (Bekçi, 2006, 40). Literatüre bakıldığında stres kaynakları çeşitli sınıflandırmalara tabi tutulmuştur (Güney, 2006, 319-333). Bu sınıflandırmalardan biri de Güney’e ait sınıflandırmadır. Güney, stres kaynaklarını çalışma yaşamındaki stres kaynakları olarak dikkate almış ve “örgüt dışı stres kaynakları”, “örgütsel stres kaynakları”, “grupsal stres kaynakları” ve “kişisel stres kaynakları” olarak dört ana grupta toplamıştır. Bunlar:

1. Örgüt dışı stres kaynakları

Teknolojik ve toplumsal değişme, aile, yeni yerleşim, ekonomik koşullar, sosyal sınıf ve toplumsal şartlardır (Güney, 2006, 320).

2. Örgütsel stres kaynakları

İş hayatını etkileyen birçok faktör stres kaynağı olabileceği için örgütsel stres kaynaklarının çok detaylı olarak sınıflandırılması mümkündür. Güney’in (2006, 320-326) örgütsel stres kaynaklarına ilişkin sınıflandırması aşağıdaki gibidir:

İş yükünün fazla olması, işin monoton ve sıkıcı olması, ücretin yetersiz olması, yükselme imkanının yetersizliği, çalışma saatlerinin uzun olması, çalışma şartlarının olumsuzluğu gibi görevin yapısına ilişkin stres kaynakları,

Karar verme, karara katılma, yetki eksikliği, sorumlulukların verdiği huzursuzluk, değerlendirmede haksızlıkların yapılması, yöneticilerin astları desteklememesi gibi örgütsel yönetim tarzına ilişkin stres kaynakları,

Zaman baskısı, yeterli araçların olmaması, yeteneklerin işin gereklerine uygun olmaması, çalışmaların karşılığını alamamak gibi üretim sürecine ilişkin stres kaynakları,

İş çevresindeki ortak değer ve normlara uyum, iş ortamında görüş farklılıkları, statü düşüklüğü, moral ve doyum düşüklüğü gibi örgütün kültürel yapısına ilişkin stres kaynakları.

3. Grupsal stres kaynakları

Grupsal stres kaynakları; grupta birlik ruhunun eksikliği, sosyal destek eksikliği, çalışanların kendisinde, çalışanlar arasında ve gruplar arasındaki çatışma, iş ortamında huzursuzluk, yönetici-yönetilen ve çalışma arkadaşları ile anlaşmazlık, grup desteğinin seviyesi, işyerinde dedikodu yapılmasıdır (Güney, 2006, 327-328).

4. Kişisel stres kaynakları

Kişisel stres kaynakları; üstlenen rolün özellikleri, kişilik özellikleri, yaşam ve kariyer değişiklikleri, iş gerekleri ile kişilik uyumsuzluğu ve rol belirsizliğidir (Güney, 2006, 329-332).

Bu çalışmada örgütsel stres kaynakları ele alınmıştır. Örgütle ya da işle ilgili olarak herhangi bir beklentiye karşı bireysel enerjinin harekete geçmesi olarak tanımlanan (İnayet Pehlivan, <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/40/505/6106.pdf>) örgütsel stres çalışma yaşamını olumsuz etkilemektedir. Örgütsel stres, hem organizasyondaki kişiler için hem de organizasyonun kendisi için önemli bir problem teşkil etmekte ve işin kendisi ile işbirliği yapan fiziksel stres kaynakları ile yetersiz mücadeleyi beraberinde getiren zihinsel ve fiziksel hastalık neticesi ile sonuçlanan istenmeyen bir durumdur (Özkaya vd., 2008, 164). Bu da beraberinde verimliliği düşürmekte, işe devamsızlığa yol açmakta, çalışanın örgütün amaçlarına, sorunlarına, ilke ve kurallarına, iş arkadaşlarına karşı ilgisiz ve kayıtsız kalmasına neden olmaktadır (Aşık, 2005, 11)

4.UYGULAMA

4.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Stres diğer meslek gruplarında olduğu gibi mesleğin niteliğinden dolayı muhasebe meslek mensuplarını da tehdit eden bir unsurdur. Meslek mensuplarının stresten uzak olabilecekleri bir ortamın yaratılması için örgütsel stres kaynaklarının belirlenmesi son derece önemlidir. Bu çalışma da muhasebe meslek mensuplarının gerek örgütsel stres kaynaklarını ortaya koyması, gerekse mesleki örgütleri stres kaynaklarının azaltılmasına yönelik olarak öncelikle alınması gereken

tedbirlere yönlendirmesi gibi sağlayacağı katkılar açısından son derece önemlidir. Daha önce böyle bir çalışma yapılmamış olması da araştırmayı daha da önemli hale getirmektedir.

Bu araştırmanın amacı; Ankara'da faaliyet gösteren muhasebe meslek mensuplarının stres kaynaklarının belirlenmesi ve stres kaynaklarının demografik özelliklere (cinsiyet, yaş, eğitim, unvan, bu meslekte çalışma süresi ve son işyerinde çalışma süresi) göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğinin saptanmasıdır.

4.2. Yöntem

4.2.1. Veri Toplama Yöntemi

Araştırmanın amacını gerçekleştirmek için, stres ve stres kaynaklarına ilişkin literatür taraması yapılmış ve mevcut durumu betimlemek amacıyla veri toplama aracı olarak anket uygulanmıştır. İki bölümden oluşan anket, muhasebe meslek mensuplarına uygulanmıştır.

Anketin birinci bölümünde çalışanların demografik özelliklerini (cinsiyet, yaş, eğitim, unvan, bu meslekte çalışma süresi ve son işyerinde çalışma süresi) belirlemeye yönelik sorular yer almaktadır.

Anketin ikinci bölümü ise, muhasebe meslek mensuplarının stres kaynaklarını belirlemek üzere, muhasebe meslek mensuplarında stres kaynağı olabileceği düşünülen 15 adet stres kaynağı sıralanmış ve bu stres kaynaklarından kendilerini en çok etkilediklerini düşündükleri stres kaynağını 1, ikinci en çok etkileyene 2, üçüncü en çok etkileyene 3 vb.şeklinde 1'den 5'e kadar sıralamaları istenmiştir.

4.2.2. Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırma Ankara'da bağımsız olarak faaliyet gösteren ve 3568 sayılı Serbest Muhasebecilik, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanun'unca verilen meslek unvanlarına sahip (SM, SMMM ve YMM) muhasebe meslek mensupları üzerinde yapılmıştır. Ankara Serbest Muhasebeci ve Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odası'ndan ve Ankara Yeminli Mali Müşavirler Odası'ndan alınan bilgiye göre 2008 yılı Kasım ayı itibarıyla 7.566 meslek mensubu bulunmaktadır. Bunların detayı aşağıdaki Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1: Anket Uygulanan Muhasebe Meslek Mensubu Unvanları ve Sayıları

Statü	Unvanı			Toplam
	Serbest Muhasebeci (SM)	Serbest Muhasebeci Mali Müşavir (SMMM)	Yeminli Mali Müşavir (YMM)	
Serbest (Büro)	1.467	2.546	407	4.420
Özel Şirkette (Bağımlı)	1.110	2.036	-	3.146
Toplam	2.577	4.582	407	7.566

Örnekleme, söz konusu muhasebe meslek mensupları arasından basit tesadüfi örnekleme yöntemiyle oluşturularak, 462 meslek mensubuna ulaşılmıştır. Bu meslek mensupları ile yüz yüze görüşme yapılarak ilgili anket uygulanmıştır.

Özdamar (2001)'in nicel değişken türü için belirlediği formüle¹ göre; araştırmanın evrenini oluşturan 7.566 adet muhasebe meslek mensubu için bu formül uygulandığında örneklem büyüklüğünün en az 367 olması gerekmektedir. Çalışmamızda 462 muhasebe meslek mensubuna ulaşıldığı için, çalışmanın örneklem büyüklüğü, evreni temsil edecek niteliktedir.

4.2.3. Veri Çözümleme Yöntemi

Anketin birinci bölümünde yer alan demografik özellikler yüzde ve frekans yöntemiyle çözümlenmiştir. Daha önce de bahsedildiği gibi, anketin ikinci bölümünde muhasebe meslek mensuplarında stres kaynağı olabileceği düşünülen 15 adet stres kaynağı sıralanmış ve bu stres kaynaklarından kendilerini en çok etkilediklerini düşündükleri stres kaynağına 1, ikinci en çok etkileyene 2, üçüncü en çok etkileyene 3 vb. şeklinde 1'den 5'e kadar sıralamaları istenmiştir. Elde edilen bu verilerin çözümlenmesi aşamasında, muhasebe meslek mensuplarının kendilerini en çok etkilediklerini düşündükleri stres kaynağının puanı 5, en az etkiledikleri düşündükleri stres kaynağının puanı 1 alınarak analiz yapılmıştır. Her bir stres kaynağı için ortalamalar hesaplanmış ve elde

¹
$$n = \frac{N \cdot \sigma^2 \cdot Z^2_{\alpha}}{(N-1) \cdot H^2 + Z^2_{\alpha} \cdot P \cdot Q} \quad (N < 10.000)$$

edilen bu ortalamalara göre, ortalama puanları büyükten küçüğe doğru sıralanarak ilk 5 stres kaynağı belirlenmiştir. Meslek mensuplarının stres kaynakları ile demografik özellikler arasındaki farklılıklar t testi ve Anova testi uygulanarak ölçülmüştür. Uygulamayla ilgili yukarıda belirtilen analizler SPSS 12.0 for Windows programıyla yapılmış olup elde edilen bulgular aşağıda sunulmuştur.

4.3. Araştırma Bulguları

4.3.1. Muhasebe Meslek Mensuplarının Demografik Özellikleri

Araştırmaya katılan muhasebe meslek mensuplarının demografik özellikleri Tablo 2’de yer almaktadır.

Tablo 2: Katılımcıların Demografik Özelliklerine İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları (n = 462)

Özellikler		f	%	Toplam	
				f	%
Cinsiyet	Kadın	129	28.2	457	100
	Erkek	328	71.8		
Yaş	22-29	162	35.5	456	100
	30-37	164	36.0		
	38 ve Üzeri	130	28.5		
Eğitim Düzeyi	Lise	53	11.6	457	100
	Önlisans	44	9.6		
	Lisans	301	65.9		
	Lisansüstü	59	12.9		
Mesleki Unvan	SM	99	21.7	457	100
	SMMM	326	71.3		
	YMM	32	7.0		
Bu Meslekte Çalışma Süresi	1-5 Yıl	129	28.3	456	100
	6-10 Yıl	117	25.7		
	11-15 Yıl	118	25.9		
	16 Yıl ve Üzeri	92	20.2		
Bu İşyerinde Çalışma Süresi	1 Yıldan Az	49	10.8	454	100
	1-5 Yıl	149	32.8		
	6-10 Yıl	123	27.1		
	11-15 Yıl	86	18.9		
	16 Yıl ve Üzeri	34	10.4		

Katılımcıların meslek unvanlarına bakıldığında, %21.7’sinin serbest muhasebeci (SM), %71.3’ünün serbest muhasebeci mali müşavir (SMMM), %7’sinin ise yeminli mali müşavir (YMM) olduğu görülmektedir. Araştırmaya katılan muhasebe meslek mensubunun %28.2’si kadın, %71.8’si erkektir. Araştırma verilerinin elde edildiği muhasebe meslek mensubu çalışanlarının % 35.5’i 22-29 yaş, %36.0’ı 30-37 yaş, % 28.5’i 38 ve üzeri yaş aralığında yer almaktadır. Muhasebe meslek mensuplarının eğitim düzeylerine bakıldığında %11.6’sının lise,

%9.6'sının önlisans, % 65.9'unun lisans ve % 12.9'unun lisansüstü mezunu olduğu görülmektedir. Muhasebe meslek mensuplarının bu meslekte çalışma süresi açısından dağılıma bakıldığında katılımcıların %28.3'ünün 1-5 yıl, % 25.7'sinin 6-10 yıl, % 25.9'unun 11-15 yıl, %20.2'sinin 16 yıl ve üzeri çalıştığı görülmektedir. Katılımcıların son işyerinde çalışma süreleri açısından değerlendirildiğinde %10.8'i 1 yıldan az bir süredir çalışanlar, %32.8'i 1-5 yıldır çalışanlar, %27.1'i 6-10 yıldır çalışanlar, %18.9'u 11-15 yıldır çalışanlar, %10.4'i ise 16 yıl ve üzeri çalışanlar olduğu görülmektedir.

4.3.2. Muhasebe Meslek Mensuplarının Stres Kaynakları

Yapılan araştırmadan elde edilen verilerin analiz edilmesi sonucunda, araştırmaya katılan muhasebe meslek mensuplarının stres kaynaklarının sıralaması Tablo 3'te olduğu gibi tespit edilmiştir.

Tablo 3: Muhasebe Meslek Mensuplarının Stres Kaynakları

İfade	Ortalama	Std. Sapma
Mükelleflerin muhasebe ücretlerini zamanında ödememesi	3,84	1,254
Çalışma saatinin uzunluğu	3,55	1,472
İş yükünün ağır olması	3,38	1,182
Mevzuatın karışık olması	3,30	1,363
Odanın belirlediği ücretlerin yetersizliği	3,25	1,404
Mevzuatın çok sık değişmesi	3,17	1,239
İş yerinin fiziki koşullarının yetersizliği	2,70	1,160
Beklenen işleri çok kısa bir sürede yapma zorunluluğu	2,56	1,390
Çalışırken kullanılan araç-gereç ve donanımın yetersizliği	2,38	1,425
Mükelleflerin haksız talepleri	2,37	1,237
Mükelleflerin işyerlerine ulaşma zorluğu	2,28	1,136
İşle ilgili resmi kurumların çokluğu ve bu kurumların iş yerine uzaklığı	2,15	1,289
Bağlı bulunan meslek odasının koyduğu kurallara uyma zorunluluğu	2,07	1,091
Meslektaşların bilgi paylaşımındaki isteksizliği	2,03	1,214
Muhasebe paket programlarının kullanılma güçlüğü	1,90	1,263

Tablo 3'te de görüldüğü gibi stres kaynaklarının sıralamasında ilk beşe bakıldığında;

birinci stres kaynağı; mükelleflerin muhasebe ücretlerini zamanında ödememesi

ikinci stres kaynağı; çalışma saatinin uzunluğu

üçüncü stres kaynağı; iş yükünün ağır olması

dördüncü stres kaynağı; mevzuatın karışık olması

beşinci stres kaynağı; odanın belirlediği ücretlerin yetersizliği şeklindedir.

4.3.3. Muhasebe Meslek Mensuplarının Stres Kaynakları ile Demografik Değişkenler Arasındaki Farklılaşma

Stres kaynaklarının demografik özelliklere (cinsiyet, yaş, eğitim, unvan, bu meslekte çalışma süresi ve son işyerinde çalışma süresi) göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek amacıyla t testi ve varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. Aşağıda bunlara ait bulgular tablolar halinde verilmiştir.

Tablo 4: Muhasebe Meslek Mensuplarının Stres Kaynakları ile Cinsiyet Arasındaki Farklılaşma

İfade	Cinsiyet	N	Ortalama	Std. Sapma	t	p
Mükelleflerin muhasebe ücretlerini zamanında ödememesi	Kadın	50	3,66	1,349	0,702	0,484
	Erkek	94	3,48	1,536		
Çalışma saatinin uzunluğu	Kadın	35	3,29	1,296	0,148	0,882
	Erkek	74	3,24	1,441		
İş yükünün ağır olması	Kadın	51	3,80	1,296	-	0,237
	Erkek	123	3,85	1,246		
Mevzuatın karışık olması	Kadın	52	3,48	1,196	0,714	0,476
	Erkek	115	3,34	1,184		
Odanın belirlediği ücretlerin yetersizliği	Kadın	46	3,02	1,513	-	1,640
	Erkek	112	3,41	1,284		
Mevzuatın çok sık değişmesi	Kadın	49	3,41	1,290	1,535	0,127
	Erkek	108	3,08	1,201		
İş yerinin fiziki koşullarının yetersizliği	Kadın	14	2,29	0,914	-	1,527
	Erkek	38	2,84	1,242		
Beklenen işleri çok kısa bir sürede yapma zorunluluğu	Kadın	18	2,17	1,098	-	0,470
	Erkek	27	2,33	1,209		
Çalışırken kullanılan araç-gereç ve donanımın yetersizliği	Kadın	45	2,56	1,324	-	0,036
	Erkek	69	2,57	1,450		
Mükelleflerin haksız talepleri	Kadın	8	2,00	1,414	-	1,006
	Erkek	20	2,60	1,429		
Mükelleflerin işyerlerine	Kadın	6	2,67	1,633	1,651	0,111

ulaşma zorluğu	Erkek	22	1,73	1,120		
İşle ilgili resmi kurumların çokluğu ve bu kurumların iş yerine uzaklığı	Kadın	39	2,21	1,218		
	Erkek	100	2,42	1,241	-	0,922
Bağlı bulunan meslek odasının koyduğu kurallara uyma zorunluluğu	Kadın	16	2,31	1,302		
	Erkek	26	1,92	0,935	1,127	0,266
Meslektaşların bilgi paylaşımındaki isteksizliği	Kadın	21	2,33	1,155		
	Erkek	41	1,88	1,229	1,409	0,164
Muhasebe paket programlarının kullanılma güçlüğü	Kadın	25	2,24	1,422		
	Erkek	48	2,04	1,166	0,639	0,525

* p < 0.05

Muhasebe meslek mensuplarının stres kaynakları ile cinsiyet değişkeni arasındaki farklılaşma için Tablo 4'e bakıldığında, istatistiksel olarak anlamlı bir farka rastlanmadığı görülmüştür.

Tablo 5: Muhasebe Meslek Mensuplarının Stres Kaynakları ile Yaş Arasındaki Farklılaşma

İfade	Yaş Grupları	N	Ortalama	Std. Sapma	F	p
Mükelleflerin muhasebe ücretlerini zamanında ödememesi	22-29	68	3,88	1,287	7,768	0,001
	30-37	44	2,84	1,539		
	38 ve Üzeri	31	3,74	1,460		
Çalışma saatinin uzunluğu	22-29	42	3,12	1,435	0,333	0,717
	30-37	34	3,35	1,276		
	38 ve Üzeri	33	3,33	1,472		
İş yükünün ağır olması	22-29	67	3,60	1,280	3,670	0,028
	30-37	61	4,18	1,162		
	38 ve Üzeri	45	3,78	1,259		
Mevzuatın karışık olması	22-29	72	3,35	1,291	0,049	0,953
	30-37	51	3,41	1,186		
	38 ve Üzeri	43	3,40	1,027		
Odanın belirlediği ücretlerin yetersizliği	22-29	66	3,21	1,494	0,752	0,473
	30-37	54	3,48	1,193		
	38 ve Üzeri	38	3,18	1,353		
Mevzuatın çok sık değişmesi	22-29	63	3,14	1,281	0,329	0,720
	30-37	57	3,14	1,217		
	38 ve Üzeri	36	3,33	1,219		
İş yerinin fiziki koşullarının	22-29	21	2,62	0,973	1,382	0,261
	30-37	19	3,05	1,433		

yetersizliği	38 ve Üzeri	11	2,36	0,924		
	22-29	19	2,37	1,300		
	30-37	14	2,29	1,069		
Beklenen işleri çok kısa bir sürede yapma zorunluluğu	38 ve Üzeri	12	2,08	1,084	0,218	0,805
	22-29	58	2,57	1,416		
	30-37	37	2,46	1,386		
Çalışırken kullanılan araç-gereç ve donanımın yetersizliği	38 ve Üzeri	19	2,74	1,408	0,246	0,782
	22-29	12	2,42	1,379		
	30-37	13	2,69	1,548		
Mükelleflerin haksız talepleri	38 ve Üzeri	3	1,33	0,577	1,118	0,343
	22-29	11	2,18	1,250		
	30-37	10	1,80	1,229		
Mükelleflerin işyerlerine ulaşma zorluğu	38 ve Üzeri	7	1,71	1,496	0,349	0,709
	22-29	54	2,41	1,281		
	30-37	51	2,43	1,221		
İşle ilgili resmi kurumların çokluğu ve bu kurumların iş yerine uzaklığı	38 ve Üzeri	34	2,18	1,193	0,498	0,609
	22-29	14	1,93	0,917		
	30-37	13	1,69	0,947		
Bağlı bulunan meslek odasının koyduğu kurallara uyma zorunluluğu	38 ve Üzeri	15	2,53	1,246	2,404	0,104
	22-29	28	2,25	1,323		
	30-37	21	2,00	1,049		
Meslektaşların bilgi paylaşımındaki isteksizliği	38 ve Üzeri	13	1,62	1,193	1,233	0,299
	22-29	35	2,29	1,250		
	30-37	23	1,91	1,240		
Muhasebe paket programlarının kullanılma gücü	38 ve Üzeri	15	2,00	1,309	0,679	0,510

* p < 0.05

Tablo 5'teki sonuçlar incelendiğinde; muhasebe meslek mensuplarının stres kaynakları ile yaş arasındaki farklılaşmaya bakıldığında “mükelleflerin muhasebe ücretlerini zamanında ödememesi” ve “iş yükünün ağır olması” olmak üzere iki stres kaynağında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma bulunmuştur. Bu farklılaşma aşağıdaki gibidir.

“Mükelleflerin muhasebe ücretlerini zamanında ödememesi”ne ilişkin verilen cevapların ortalamasına bakıldığında, mükelleflerin muhasebe ücretlerini zamanında ödememesi en çok 22-29 yaş grubundaki muhasebe meslek mensuplarında, en az ise 30-37 yaş grubundaki muhasebe meslek mensuplarında stres kaynağı olmaktadır.

“İş yükünün ağır olması”na ilişkin verilen cevapların ortalamasına bakıldığında, iş yükünün ağır olması en fazla 30-37 yaş grubundaki meslek mensuplarında, en az ise 22-29 yaş grubundaki muhasebe meslek mensuplarında stres kaynağı olmaktadır.

Tablo 6: Muhasebe Meslek Mensuplarının Stres Kaynakları ile Eğitim Durumu Arasındaki Farklılaşma

İfade	Eğitim Düzeyi	N	Ortalama	Std. Sapma	F	p
Mükelleflerin muhasebe ücretlerini zamanında ödememesi	Lise	21	3,71	1,648	1,194	0,3 15
	Önlisans	21	3,29	1,521		
	Lisans	83	3,45	1,442		
	Lisansüstü	19	4,05	1,311		
Çalışma saatinin uzunluğu	Lise	13	3,38	1,261	0,376	0,7 71
	Önlisans	18	3,39	1,501		
	Lisans	67	3,15	1,406		
	Lisansüstü	11	3,55	1,368		
İş yükünün ağır olması	Lise	16	3,56	1,459	0,459	0,7 12
	Önlisans	22	4,05	1,046		
	Lisans	116	3,84	1,276		
	Lisansüstü	20	3,80	1,240		
Mevzuatın karışık olması	Lise	24	3,29	1,301	0,116	0,9 50
	Önlisans	16	3,44	1,153		
	Lisans	109	3,38	1,185		
	Lisansüstü	18	3,50	1,150		
Odanın belirlediği ücretlerin yetersizliği	Lise	19	3,11	1,370	1,014	0,3 88
	Önlisans	22	3,05	1,362		
	Lisans	100	3,44	1,328		
	Lisansüstü	17	3,00	1,541		
Mevzuatın çok sık değişmesi	Lise	22	3,00	0,926	0,780	0,5 07
	Önlisans	15	3,47	1,407		
	Lisans	103	3,14	1,306		
	Lisansüstü	17	3,47	0,943		
İş yerinin fiziki koşullarının yetersizliği	Lise	3	3,67	1,528	1,426	0,2 47
	Önlisans	7	2,14	1,069		
	Lisans	33	2,79	1,193		
	Lisansüstü	9	2,44	1,014		
Beklenen işleri çok kısa bir sürede yapma zorunluluğu	Lise	8	2,38	1,408	0,385	0,7 65
	Önlisans	7	1,86	1,069		
	Lisans	24	2,29	1,160		
	Lisansüstü	6	2,50	1,049		
Çalışırken kullanılan araç-gereç ve donanımın yetersizliği	Lise	14	2,21	1,051	0,500	0,6 83
	Önlisans	13	2,38	1,387		
	Lisans	70	2,67	1,481		
	Lisansüstü	17	2,53	1,328		
Mükelleflerin haksız talepleri	Lise	2	4,00	0,000	1,918	0,1 54
	Önlisans	4	2,50	1,732		
	Lisans	18	2,50	1,425		
	Lisansüstü	4	1,25	0,500		
Mükelleflerin işyerlerine ulaşma zorluğu	Lise	2	2,50	2,121	1,899	0,1 57
	Önlisans	5	3,00	1,581		
	Lisans	18	1,61	1,092		
	Lisansüstü	3	1,67	0,577		
İşle ilgili resmi kurumların çokluğu ve	Lise	21	2,62	1,564	0,504	0,6 80
	Önlisans	14	2,36	1,008		

bu kurumların iş yerine uzaklığı	Lisans	88	2,34	1,193		
	Lisansüstü	16	2,13	1,204		
Bağlı bulunan meslek od.'nın koyduğu kurallara uyma zorunluluğu	Lise	2	2,50	0,707	1,940	0,1 40
	Önlisans	4	1,25	0,500		
	Lisans	23	1,91	0,900		
	Lisansüstü	13	2,54	1,391		
Meslektaşların bilgi paylaşımındaki isteksizliği	Lise	4	3,25	1,500	1,544	0,2 13
	Önlisans	6	2,00	0,894		
	Lisans	43	1,98	1,165		
	Lisansüstü	9	1,78	1,394		
Muhasebe paket prog. kullanılma güçlüğü	Lise	14	1,79	1,251	1,736	0,1 68
	Önlisans	15	2,60	1,454		
	Lisans	38	1,95	1,089		
	Lisansüstü	6	2,67	1,506		

* p < 0.05

Tablo 6'teki sonuçlar incelendiğinde; muhasebe meslek mensuplarının stres kaynakları ile eğitim düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir.

Tablo 7: Muhasebe Meslek Mensuplarının Stres Kaynakları ile Mesleki Ünvan Arasındaki Farklaşma

İfade	Mesleki Ünvan	N	Ortalama	Std. Sapma	t	p
Mükelleflerin muhasebe ücretlerini zamanında ödememesi	Serbest Muhasebeci	42	2,4762	1,59631	0,093	0,926
	SMMM ve YMM	102	2,4510	1,42556		
Çalışma saatinin uzunluğu	Serbest Muhasebeci	34	2,7059	1,36025	-0,187	0,852
	SMMM ve YMM	75	2,7600	1,41268		
İş yükünün ağır olması	Serbest Muhasebeci	38	2,1579	1,24176	-0,017	0,987
	SMMM ve YMM	136	2,1618	1,26620		
Mevzuatın karışık olması	Serbest Muhasebeci	40	2,5000	1,21950	-0,713	0,477
	SMMM ve YMM	127	2,6535	1,17769		
Odanın belirlediği ücretlerin yetersizliği	Serbest Muhasebeci	42	2,9524	1,30575	1,392	0,166
	SMMM ve YMM	116	2,6121	1,37538		
Mevzuatın çok sık değişmesi	Serbest Muhasebeci	36	2,7500	1,10518	-0,361	0,719
	SMMM ve YMM	121	2,8347	1,27375		

İş yerinin fiziki koşullarının yetersizliği	Serbest Muhasebeci	12	3,6667	1,30268	1,206	0,233
	SMMM ve YMM	40	3,2000	1,13680		
Beklenen işleri çok kısa bir sürede yapma zorunluluğu	Serbest Muhasebeci	16	3,7500	1,29099	0,071	0,944
	SMMM ve YMM	29	3,7241	1,09859		
Çalışırken kullanılan araç-gereç ve donanım yetersizliği	Serbest Muhasebeci	30	3,6333	1,18855	0,890	0,376
	SMMM ve YMM	84	3,3690	1,46262		
Mükelleflerin haksız talepleri	Serbest Muhasebeci	6	2,8333	1,72240	-1,461	0,156
	SMMM ve YMM	22	3,7727	1,30683		
Mükelleflerin işyerlerine ulaşma zorluğu	Serbest Muhasebeci	8	3,3750	1,59799	-1,917	0,066
	SMMM ve YMM	20	4,3500	1,03999		
İşle ilgili resmi kurumların çokluğu ve bu kurumların iş yerine uzaklığı	Serbest Muhasebeci	35	3,5143	1,42192	-0,697	0,487
	SMMM ve YMM	104	3,6827	1,16806		
Bağlı bulunan meslek odalarının koyduğu kurallara uyma zorunluluğu	Serbest Muhasebeci	7	4,0000	1,15470	0,188	0,852
	SMMM ve YMM	35	3,9143	1,09468		
Meslektaşların bilgi paylaşımındaki isteksizliği	Serbest Muhasebeci	11	3,4545	1,21356	-1,564	0,123
	SMMM ve YMM	51	4,0784	1,19738		
Muhasebe paket programlarının kullanılma güçlüğü	Serbest Muhasebeci	28	3,8571	1,32537	-0,178	0,859
	SMMM ve YMM	45	3,9111	1,22144		

* p < 0.05

Muhasebe meslek mensuplarının stres kaynakları ile mesleki ünvan arasındaki farklılaşma için Tablo 7'ye bakıldığında, istatistiksel olarak anlamlı bir farka rastlanmadığı görülmüştür².

² Muhasebe meslek mensuplarının stres kaynakları ile mesleki ünvan arasındaki farklılaşmanın analizinde, stres kaynakları ile ilgili sorulara cevap veren Yeminli Mali Müşavirlerin sayısı az olduğu için, Serbest Muhasebeci Mali Müşavir ile Yeminli Mali Müşavirler birleştirilerek analize tabi tutulmuştur.

Tablo 8: Muhasebe Meslek Mensuplarının Stres Kaynakları ile Meslekte Çalışma Süresi Arasındaki Farklılaşma

İfade	Meslekte Çalışma Süresi	N	Ortal ama	Std. Sapma	F	p
Mükelleflerin muhasebe ücretlerini zamanında ödememesi	1-5 Yıl	53	3,74	1,456	0,626	0,599
	6-10 Yıl	38	3,50	1,466		
	11-15 Yıl	23	3,26	1,602		
	16 Yıl ve Üzeri	29	3,45	1,454		
Çalışma saatinin uzunluğu	1-5 Yıl	32	3,06	1,458	0,758	0,520
	6-10 Yıl	26	3,08	1,412		
	11-15 Yıl	25	3,44	1,294		
	16 Yıl ve Üzeri	26	3,50	1,393		
İş yükünün ağır olması	1-5 Yıl	57	3,56	1,239	2,831	0,040
	6-10 Yıl	45	3,69	1,411		
	11-15 Yıl	39	4,23	0,986		
	16 Yıl ve Üzeri	33	4,06	1,248		
Mevzuatın karışık olması	1-5 Yıl	56	3,50	1,191	0,381	0,767
	6-10 Yıl	48	3,27	1,125		
	11-15 Yıl	30	3,47	1,252		
	16 Yıl ve Üzeri	32	3,34	1,181		
Odanın belirlediği ücretlerin yetersizliği	1-5 Yıl	59	3,32	1,407	0,837	0,476
	6-10 Yıl	44	3,43	1,453		
	11-15 Yıl	29	3,38	1,178		
	16 Yıl ve Üzeri	26	2,92	1,294		
Mevzuatın çok sık değişmesi	1-5 Yıl	53	3,13	1,316	0,305	0,821
	6-10 Yıl	47	3,32	1,200		
	11-15 Yıl	30	3,07	1,258		
	16 Yıl ve Üzeri	27	3,19	1,145		
İş yerinin fiziki koşullarının yetersizliği	1-5 Yıl	14	2,36	0,842	5,047	0,004
	6-10 Yıl	16	3,44	0,964		
	11-15 Yıl	10	2,50	1,354		
	16 Yıl ve Üzeri	11	2,00	1,000		
Beklenen işleri çok kısa bir sürede yapma zorunluluğu	1-5 Yıl	17	2,59	1,278	1,628	0,198
	6-10 Yıl	11	1,64	0,809		
	11-15 Yıl	11	2,36	1,120		
	16 Yıl ve Üzeri	6	2,33	1,211		
Çalışırken kullanılan araç-gereç ve donanım	1-5 Yıl	52	2,46	1,475	0,741	0,530
	6-10 Yıl	31	2,45	1,179		

yetersizliği	11-15 Yıl	20	2,70	1,559		
	16 Yıl ve Üzeri	11	3,09	1,300		
Mükelleflerin haksız talepleri	1-5 Yıl	13	2,54	1,266	0,362	0,781
	6-10 Yıl	9	2,33	1,581		
	11-15 Yıl	4	2,75	2,062		
	16 Yıl ve Üzeri	2	1,50	0,707		
Mükelleflerin işyerlerine ulaşma zorluğu	1-5 Yıl	9	1,67	0,866	0,849	0,481
	6-10 Yıl	4	2,75	1,500		
	11-15 Yıl	10	1,70	1,337		
	16 Yıl ve Üzeri	5	2,20	1,643		
İşle ilgili resmi kurumların çokluğu ve bu kurumların iş yerine uzaklığı	1-5 Yıl	42	2,55	1,329	1,046	0,374
	6-10 Yıl	37	2,14	1,337		
	11-15 Yıl	32	2,50	1,107		
	16 Yıl ve Üzeri	27	2,19	1,075		
Bağlı bulunan meslek odasının koyduğu kurallara uyma zorunluluğu	1-5 Yıl	9	2,00	1,000	0,614	0,610
	6-10 Yıl	10	1,70	0,823		
	11-15 Yıl	16	2,25	1,065		
	16 Yıl ve Üzeri	7	2,29	1,604		
Meslektaşların bilgi paylaşımındaki isteksizliği	1-5 Yıl	24	2,08	1,248	0,566	0,640
	6-10 Yıl	16	2,25	1,291		
	11-15 Yıl	11	1,64	0,809		
	16 Yıl ve Üzeri	11	2,00	1,414		
Muhasebe paket programlarının kullanılma güçlüğü	1-5 Yıl	25	2,36	1,254	1,871	0,143
	6-10 Yıl	21	2,38	1,431		
	11-15 Yıl	14	1,71	1,139		
	16 Yıl ve Üzeri	12	1,58	0,900		

* p < 0.05

Tablo 8'deki sonuçlar incelendiğinde; muhasebe meslek mensuplarının stres kaynakları ile meslekte çalışma süresi arasındaki farklılaşmaya bakıldığında “iş yükünün ağır olması” ve “işyerinin fiziki koşullarının yetersizliği” olmak üzere iki stres kaynağında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma bulunmuştur. Bu farklılaşma aşağıdaki gibidir.

“İş yükünün ağır olmasına” ilişkin verilen cevapların ortalamasına bakıldığında, iş yükünün ağır olması, en çok bu meslekte 11-15 yıl arası çalışan muhasebe meslek mensuplarında, en az ise bu meslekte 1-5 yıl arası çalışan muhasebe meslek mensuplarında stres kaynağı olmaktadır.

“İşyerinin fiziki koşullarının yetersizliği ”ne ilişkin verilen cevapların ortalamasına bakıldığında, işyerinin fiziki koşullarının yetersizliği, en fazla bu meslekte 6-10 yıl arası çalışan muhasebe meslek mensuplarında, en az ise bu meslekte 16 yıl ve üzeri çalışan muhasebe meslek mensuplarında stres kaynağı olmaktadır.

Tablo 9: Muhasebe Meslek Mensuplarının Stres Kaynakları ile En Son Çalıştığı İşyerinde Çalışma Süresi Arasındaki Farklılaşma

İfade	En Son Çalıştığı İşyerinde Çalışma Süresi	N	Ortalama	Std. Sapma	F	p
Mükelleflerin muhasebe ücretlerini zamanında ödememesi	1 Yıldan Az	20	3,60	1,465	0,466	0,761
	1-5 Yıl	66	3,55	1,511		
	6-10 Yıl	28	3,57	1,399		
	11-15 Yıl	15	3,07	1,486		
	16 Yıl ve Üzeri	13	3,77	1,589		
Çalışma saatinin uzunluğu	1 Yıldan Az	12	3,42	1,165	0,534	0,711
	1-5 Yıl	36	3,00	1,414		
	6-10 Yıl	24	3,21	1,444		
	11-15 Yıl	21	3,38	1,359		
	16 Yıl ve Üzeri	15	3,53	1,506		
İş yükünün ağır olması	1 Yıldan Az	20	4,05	1,191	1,954	0,104
	1-5 Yıl	66	3,70	1,252		
	6-10 Yıl	41	3,71	1,401		
	11-15 Yıl	29	4,38	0,942		
	16 Yıl ve Üzeri	17	3,65	1,272		
Mevzuatın karışık olması	1 Yıldan Az	18	3,50	1,200	1,392	0,239
	1-5 Yıl	68	3,46	1,263		
	6-10 Yıl	37	3,41	0,896		
	11-15 Yıl	26	3,54	1,272		
	16 Yıl ve Üzeri	16	2,75	1,125		
Odanın belirlediği ücretlerin yetersizliği	1 Yıldan Az	22	2,68	1,359	1,356	0,252
	1-5 Yıl	63	3,40	1,374		
	6-10 Yıl	43	3,44	1,315		
	11-15 Yıl	20	3,30	1,261		
	16 Yıl ve Üzeri	10	3,40	1,578		

Mevzuatın çok sık değişmesi	1 Yılda Az	18	3,00	1,414	1,005	0,407
	1-5 Yıl	58	3,17	1,244		
	6-10 Yıl	44	3,32	1,157		
	11-15 Yıl	20	2,80	1,361		
	16 Yıl ve Üzeri	15	3,53	1,060		
İş yerinin fiziki koşullarının yetersizliği	1 Yılda Az	6	2,50	0,837	1,432	0,239
	1-5 Yıl	18	2,50	0,924		
	6-10 Yıl	13	3,08	1,498		
	11-15 Yıl	7	3,14	1,069		
	16 Yıl ve Üzeri	6	2,00	0,894		
Beklenen işleri çok kısa bir sürede yapma zorunluluğu	1 Yılda Az	3	4,33	1,155	3,784	0,011
	1-5 Yıl	17	2,06	0,966		
	6-10 Yıl	9	1,78	1,093		
	11-15 Yıl	10	2,20	1,033		
	16 Yıl ve Üzeri	5	2,60	1,140		
Çalışırken kullanılan araç-gereç ve donanımın yetersizliği	1 Yılda Az	15	2,53	1,457	0,436	0,782
	1-5 Yıl	53	2,49	1,436		
	6-10 Yıl	28	2,50	1,347		
	11-15 Yıl	11	3,09	1,446		
	16 Yıl ve Üzeri	7	2,57	1,272		
Mükelleflerin haksız talepleri	1 Yılda Az	4	2,75	1,258	0,248	0,908
	1-5 Yıl	11	2,55	1,508		
	6-10 Yıl	6	2,33	1,751		
	11-15 Yıl	4	2,50	1,732		
	16 Yıl ve Üzeri	2	1,50	0,707		
Mükelleflerin işyerlerine ulaşma zorluğu	1 Yılda Az	4	1,25	0,500	0,826	0,522
	1-5 Yıl	10	1,80	1,135		
	6-10 Yıl	5	2,00	1,225		
	11-15 Yıl	6	2,00	1,673		
	16 Yıl ve Üzeri	3	3,00	1,732		
İşle ilgili resmi kurumların çokluğu ve bu kurumların iş yerine uzaklığı	1 Yılda Az	11	2,64	1,433	0,409	0,802
	1-5 Yıl	48	2,42	1,200		
	6-10 Yıl	35	2,31	1,301		
	11-15 Yıl	27	2,41	1,217		
	16 Yıl ve Üzeri	16	2,06	1,181		

Bağlı bulunan meslek odasının koyduğu kurallara uyma zorunluluğu	1 Yıldan Az	5	1,60	0,548	0,940	0,452
	1-5 Yıl	12	2,25	1,055		
	6-10 Yıl	9	1,67	1,118		
	11-15 Yıl	11	2,18	0,874		
	16 Yıl ve Üzeri	5	2,60	1,817		
Meslektaşların bilgi paylaşımındaki isteksizliği	1 Yıldan Az	10	2,40	1,350	1,467	0,224
	1-5 Yıl	25	1,96	1,241		
	6-10 Yıl	11	1,82	1,079		
	11-15 Yıl	11	1,64	0,809		
	16 Yıl ve Üzeri	5	3,00	1,581		
Muhasebe paket programlarının kullanılma gücü	1 Yıldan Az	6	1,67	0,816	0,753	0,559
	1-5 Yıl	30	2,40	1,329		
	6-10 Yıl	20	2,00	1,338		
	11-15 Yıl	11	1,91	1,221		
	16 Yıl ve Üzeri	5	1,80	1,095		

* p < 0.05

Muhasebe meslek mensuplarının stres kaynakları ile en son çalıştığı işyerinde çalışma süresi arasındaki farklılaşma için Tablo 9'a bakıldığında, "beklenen işleri çok kısa bir sürede yapma zorunluluğuna ilişkin stres kaynağında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma bulunmuştur. Bu farklılaşma aşağıdaki gibidir:

"Beklenen işleri çok kısa bir sürede yapma zorunluluğuna ilişkin verilen cevapların ortalamasına bakıldığında "beklenen işleri çok kısa bir sürede yapma zorunluluğu" en çok bu meslekte 1 yıldan az çalışan meslek mensuplarında, en az ise bu meslekte 6-10 yıl arası çalışan meslek mensuplarında stres kaynağı olmaktadır.

5. SONUÇ

Bu çalışmada, Ankara'da faaliyet gösteren muhasebe meslek mensuplarının stres kaynakları belirlenmiş ve stres kaynaklarının demografik özelliklere (cinsiyet, yaş, eğitim, unvan, bu meslekte çalışma süresi ve son işyerinde çalışma süresi) göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği saptanmıştır. Bu amaçla 476 muhasebe meslek mensubuna ulaşılmıştır. Elde edilen sonuçlar aşağıda özetlenmiştir.

Muhasebe meslek mensuplarını etkilediği tespit edilen stres kaynaklarının sıralamasında ilk beşe bakıldığında;

birinci stres kaynağı; Mükelleflerin muhasebe ücretlerini zamanında ödememesi
ikinci stres kaynağı; Çalışma saatinin uzunluğu
üçüncü stres kaynağı; İş yükünün ağır olması
dördüncü stres kaynağı; Mevzuatın karışık olması
beşinci stres kaynağı; Odanın belirlediği ücretlerin yetersizliği şeklinde olduğu görülmüştür.

Daha önce muhasebe meslek mensuplarının sorunlarının incelendiği bir çalışmada da meslek mensuplarının iş yüklerinin çok fazla olduğunu düşündükleri ve Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliği (TÜRMOB)'dan "işlem yoğunluklarının azaltılması için çalışma yapılması"ni istedikleri görülmüştür (Kalaycı ve Tekşen, 2006:96).

Muhasebe meslek mensuplarını etkileyen stres kaynakları ile bazı demografik değişkenler arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar bulunurken, bazı demografik değişkenlere göre ise anlamlı farklılıklar bulunmamıştır. Demografik değişkenlerden "cinsiyet", "eğitim düzeyi" ve "mesleki unvan"a göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamışken, "yaş", "bu meslekte çalışma süresi" ve "son işyerinde çalışma süresi" açısından anlamlı farklılıklar olduğu görülmüştür.

Muhasebe meslek mensuplarının stres kaynakları ile yaş arasında "iş yükünün ağır olması" ve "mükelleflerin muhasebe ücretlerini zamanında ödememeleri" olmak üzere iki stres kaynağında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. "İş yükünün ağır olması" en fazla 30-37 yaş grubundaki meslek mensuplarında, en az ise 22-29 yaş grubundaki muhasebe meslek mensuplarında stres kaynağı olmaktadır. "Mükelleflerin muhasebe ücretlerini zamanında ödememesi" en çok 22-29 yaş grubundaki muhasebe meslek mensuplarında, en az ise 30-37 yaş grubundaki muhasebe meslek mensuplarında stres kaynağı olmaktadır.

Muhasebe meslek mensuplarının stres kaynakları ile meslekte çalışma süresi arasında; "iş yükünün ağır olması" ve "işyerinin fiziki koşullarının yetersizliği" olmak üzere iki stres kaynağında anlamlı bir farklılaşma bulunmuştur. "İş yükünün ağır olması" en çok bu meslekte 11-15 yıl arası çalışan muhasebe meslek mensuplarında, en az ise bu meslekte 1-5 yıl arası çalışan muhasebe meslek mensuplarında stres kaynağı olmaktadır. "İşyerinin fiziki koşullarının yetersizliği" ise, en fazla bu meslekte 6-10 yıl arası çalışan muhasebe meslek mensuplarında, en az ise bu meslekte

16 yıl ve üzeri çalışan muhasebe meslek mensuplarında stres kaynağı olmaktadır.

Muhasebe meslek mensuplarının stres kaynakları ile en son çalıştığı işyerinde çalışma süresi arasında, “beklenen işleri çok kısa bir sürede yapma zorunluluğu”na ilişkin stres kaynağında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma bulunmuştur. “Beklenen işleri çok kısa bir sürede yapma zorunluluğu” en çok bu meslekte 1 yıldan az çalışan meslek mensuplarında, en az ise bu meslekte 6-10 yıl arası çalışan meslek mensuplarında stres kaynağı olmaktadır.

Bu çalışma sadece Ankara ili ile sınırlı olmakla birlikte tüm Türkiye’ye de uygulanabilir. Bağımsız muhasebe meslek mensuplarına uygulanan bu çalışmanın, özel veya kamu kurumunda bağımlı olarak çalışan meslek mensuplarına da uygulanması mümkündür. Ayrıca, muhasebe meslek mensuplarına yapılan bu çalışmanın stajyer meslek mensuplarına da yapıp bu mesleğin stajyerlik aşamasındaki stres kaynakları ile mesleğe başladıktan sonraki stres kaynaklarının karşılaştırılması mümkündür.

Muhasebe meslek mensuplarının stresten uzak olabilecekleri bir ortamın yaratılması için, mesleki örgütlerin stres kaynaklarının azaltılmasına yönelik olarak bir takım tedbirler almalarının uygun olacağı kanaatindeyiz. Bunlar arasında, iş yüklerinin hafifletilmesi, odanın belirlediği ücretleri gözden geçirmeleri vs. sayılabilir.

KAYNAKLAR

Bekçi, İ. (2006). Muhasebe Meslek Mensuplarının Stres Düzeylerinin Ölçümüne Yönelik Bir Araştırma, MÖDAV Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi, 8 (2), 40.

Eren, E., (2004). Örgütsel Davranış ve Yönetim Psikolojisi, İstanbul: Beta Yayıncılık.

Güney, S. (2006). Davranış Bilimleri, 319-333.

Kalaycı, Ş. ve Tekşen, Ö., (2006). Muhasebecilik Mesleğinde Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri: Isparta İl Merkezi Uygulaması, Muhasebe ve Finansman Dergisi, 31, 90-101.

Nuran, A. (2005). Otel İşletmelerinde İşgörenlerin Örgütsel Stres Kaynakları ve Stresin Bireysel Sonuçlarına İlişkin Bir Araştırma, Mevzuat Dergisi, 8 (91), <http://www.mevzuatdergisi.com/2005/07a/01.htm>.

Özdamar, K. (2001). SPSS ile Biyoistatistik, 4. Baskı, Kaan Kitabevi, Eskişehir.

Özkaya, M.O., Özkaya, O. Yakın, V. (2008). Stres Düzeylerinin Çalışanlarının Doyumu Üzerine Etkisi Celal Bayar Üniversitesi Çalışanları Üzerine Ampirik Bir Araştırma, Manisa: Celal Bayar Üniversitesi İİBF Yönetim ve Ekonomi Dergisi, 15 (1), 164.

Paksoy, M. (1986). İşletmelerde Stres, A ve B Tipi Davranış, İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi, 15 (2), 15.

Pehlivan, İ. Örgütsel Stres Kaynakları ve Verimlilik, (<http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/40/505/6106.pdf>).

Yıldırım, S. (2008). Muhasebe Öğretim Elemanları ve Meslek Mensuplarının Mesleki Stres Düzeyi Üzerine Bir Araştırma, Muhasebe Finans Dergisi, 38, 153-162.

Yılmaz A. ve Ekici, S. (2006). Örgütsel Yaşamda Kamu Çalışanlarının Örgütsel Stres Kaynakları Üzerine Bir Araştırma, Süleyman Üniversitesi İİBF Dergisi, 31, 11 (1), 59-76.